

PÉTER EÖTVÖS Paradise reloaded (Lilith)

Annette Schönmüller, Holger Falk, Eric Stoklossa, Rebecca Nelsen, Gernot Heinrich, Andreas Kankowitsch, Michael Wagner • Hungarian Radio Symphonic Orchestra • Gregory Vajda, dyrygent

Budapest Music Center Records BMC CD

226 • w. 2016, n. 2014 • 94'08" ★★★★★

Kolejna nowość węgierskiego wydawnictwa BMC (Budapest Music Center Records) to podwójny krążek, zawierający najnowszą operę wybitnego kompozytora węgierskiego, Pétera Eötvösa, zatytułowaną *Paradise Reloaded (Lilith)*. Nazwisko Eötvösa nie wymaga zbyt przedstawiania, jest to bowiem jeden z najwybitniejszych współczesnych kompozytorów europejskich. Jego droga twórcza przebiegała od tworzenia muzyki do filmu (lata 60. i 70.), poprzez wspó prac z niemieckim awangardzistą Karlheinzem Stockhausenem, do piastowania stanowiska dyrektora muzycznego i dyrygenta paryskiej orkiestry Ensemble Inter-Contemporain, objętego po Pierre Boulezie. Jednym z jego najbardziej rozpoznawanych dzieł jest operowa adaptacja Aniołów w Ameryce, sztuki Tony'ego Kushnera. Od tego czasu kompozytor coraz częściej sięga do tego gatunku scenicznego. Inspiracją do napisania *Paradise Reloaded* (pol. Reaktywacja Raju) było pozytywne przyjęcie jego wcześniejszego dzieła, również opery – *Tragedia Diabła*, wystawionej w 2010 r. Tym razem jednak twórca dokonał reinterpretacji dzieła, kierując akcją libretta Alberta Ostermaiera w odmiennym kierunku. Całość utworu zamknął Eötvös w 12 scenach-obrazach.

Osę opery oparta jest na trzech postaciach – Adamie, podporządkowanej mu Ewie oraz pierwszej żonie Adama – Lilith (której imię umieszczone jest w podtytule kompozycji), niezależnej

i pewnej siebie ko-biety, stworzonej razem z Adamem i będącej z nim na równi (a nie jak „późniejsza” Ewa, powstała z żebra Adama). Dzieło porusza temat emancypacji kobiet, kierując się filozoficznym dziedzictwem wyniesionym z Biblii i charakterystyką zarysowanych tam postaci pierwszych rodziców. Lilith (w tej roli doskonała Annette Schönmüller) zawiera pakt z Lucyferem (Holger Falk, przekonywujący mocnym, dobrze postawionym głosem), dążąc do unicestwienia Ewy (delikatna Rebecca Nelsen) i odzyskania Adama (Eric Stoklossa). W tej kompozycji postać Adama nie jest zmuszona do wyboru pomiędzy życiem a śmiercią (jabłko), a bardziej pomiędzy dwiema kobietami o różnych charakterach, mającymi inne spojrzenie na życie. Jego wybór determinuje los przyszłych pokoleń. Staje się to „nowym początkiem” dla wszystkich postaci w „nowym raju”, jednak już zupełnie innym niż ten, który porzucili. Warto odnieść się do wcześniejszej opery o podobnej tematyce – *Raju utraconego*, znakomitej kompozycji Krzysztofa Pendereckiego, której treść jest oparta na poemacie epickim Johna Milтона o tym samym tytule. Niektóre płaszczyzny harmoniczne i prowadzenie głosów traktowane są przez obu kompozytorów w podobny sposób, nie wpływając jednocześnie na odrębność i oryginalność tych dzieł. Na wielkie brawa zasługują soliści – ich partie są niezwykle dopracowane, precyzyjne, czyste. W tle nie pozostaje Orkiestra Symfoniczna Węgierskiego Radia, kierowana przez Gregory'ego Vajdę oraz sama realizacja nagrania, przez co otrzymujemy zapis o bardzo wysokiej jakości dźwięku. Jest to propozycja nie tylko dla miłośników twórczości Eötvösa oraz tych, którzy znają wcześniejszą *Tragedię Diabła*, ale dla każdego, komu współczesna opera jest bliska.

Jakub Banaś